

RÖRLIGA BLADET

Nr 2 – 2012

MUSEIFÖRENINGEN FÖR RÖRLIGT KUSTARTILLERI

Vår adress

KA 2 Museiföreningen för
Rörligt Kustartilleri
Marinbasen
Box 527
371 23 KARLSKRONA

Adressändringar

Vid adressändring glöm inte att vi behöver den för att nå Dig med Rörliga Bladet m m

Redaktion och ansvarig utgivare

Redaktör: Sigvard Bengtsson

Att vara medlem

Vill Du bli medlem eller veta om vår förening, ring Sigvard Bengtsson 0455/33 60 20 eller Hans Willebrand 0480/33056

Medlemsavgifter

Vi har mycket humana medlemsavgifter:

- Årsavgift 20:-
- Ständig medlem 200:-

Vi uppskattar om Du hjälper föreningen med Ditt medlemskap, men behöver all ekonomisk hjälp och tackar i förhand för eventuell gåva

För att vi skall veta vem som betalt in pengar vill vi att Du meddelar namn och adress

Hans Willebrand tfn 0480 / 33056 eller
Sigvard Bengtsson tfn 0455 / 33 60 20

Inbetalning av medlemsavgifter

Föreningen har öppnat ett bankkonto där medlemsavgifter samt eventuella gåvor kan sättas in.

Clearingnr = 6741 (Handelsbanken)

Kontonummer = 152 252 088

Adress: KA 2 Museiförening för Rörligt
Kustartilleri

C/o Hans Willebrand

Gräsgårde 4327

338 96 Ljungbyholm

Omslagsbilden

Överste Hans Gustaf Malmberg
Regementschef 1929 - 1935.
Avled den 19 november 1957

Innehåll

Kungsholmsfort

Det glömmes jag aldrig
Av Folke Bergström.
En artikel skriven 1968

Gåvor

Vi uppskattar om Du hjälper föreningen med Ditt medlemskap, men behöver all ekonomisk hjälp och tackar i förhand för eventuell gåva.

Meddelanden

Kamratträffarna på Militärhemmet i Karlskrona fortsätter under **2012** med följande dagar, som är **första tisdagen** i varje månad. **kl 0930**

5 juni, 3 juli, 7 augusti, 4 september, 2 oktober, 6 november, 4 december

Väl mött till kamratlig samvaro

Museet

Öppettider:

Museet är öppet mellan 25/6 – 2/9 2012

I övrigt se vår hemsida : ka 2. se

I föregående nummer försvann de två sista sidorna vid kopieringen och jag upptäckte inte detta förrän utskicket var gjort, varför jag fortsätter i detta nummer.

Kungsholmsfort

Det glömmet jag aldrig

av Folke Bergström

Vid det snabbskjutande 57 mm batteriet skulle en natt skjutövning äga rum. Målet var en vit vävballong med något mer än en meters diameter. Den bogserades av en ångslup. Denna medförde också ett reservmål på däck, som hastigt skulle kunna anbringas på det bogserade målet. Nu råkade olyckligtvis den skrala

60 cm strålkastare

strålkastaren först få in reservballongen, som låg på ångslupens däck. Flera skott träffade ångslupen och ett par man av besättningen dödades, innan man kom underfund med misstaget och kunde beordra "eld upphör".

Kungsholmen var omgiven av en stenförsänkning, som skulle hindra eventuella landstigningsföretag. Området innanför denna försänkning var ett härligt fiskevatten, som utnyttjades av oss pojkar och vår fiskintresserade fader.

Fiskarebefolkningen på grannöarna var synnerligen fattig. På den tiden fanns inga motorer till fiskebåtar och de båtar som fanns var små och kunde knappast vara till sjöss i dåligt väder. På Tjurkö hade en man byggt en stuga av kullerstenar, som brutits ur den blivande potatisåkern och sammanfogats med lera och cement. Tillsammans med sin hustru "Goa Kitta" fostrade han sju söner. Under många år bodde alla tillsammans i stenstugan, som bestod av ett rum på ungefär 4 x 6 meter med en förstuga. Den senare kallades gemenligen "bislag" och användes när man lagade fiskeredskap eller agnade långreven, vilken i allmänhet bestod av 30 "hundraden" om 120 krokar vardera. Det vanliga agnet var blyerts-formade fiskar, "tobis", som skars i lämpliga bitar. Långrevarna betades eller agnades på bräden från

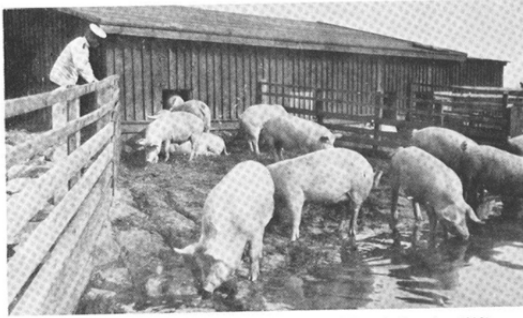

Bild 14. Egen svingård tog hand om avfallet från köket på Kungsholmen (c:a 1920).

7

vilka en man lagom hann låta reven löpa ut medan två man rodde. Reven fick sedan ligga över natten. Krokarna var av mjukt järn och när en fisk kom in över relingen kastades den av kroken med ett ryck, varvid kroken rätades ut.

När reven åter agnades, använde man en mall för att återge kroken dess rätta form.

När fiskarna kom iland på morgonen hissade kvinnorna segel på samma eller andra båtar och for in till Fisktorget i Karlskrona för att avyttra fångsten. Ofta hände att strömmingen gick till i sådana massor, att man till slut utbjöd den till ett pris av 5 öre "valen" (= 20 "kast" á 4 st)

gick den ändå inte åt hände det att gummorna kastade resten i sjön under hemfärden. Mycket gick alltså till spillo därför att det inte fanns någon organisation för att distribuera fisken ens över närmaste landskapet.

Vintertid var värst för fiskarna. Då gjorde isen fisket svårt och arbetsamt. På den tiden var ännu tillåtet att använda ljuster. Det var ett med fem breda fingrar försett järn. Mellan fingrarna fanns smalare, hullingförsedda spjut mot vilka ålen tvingades av de breda fingrarna. Ljustret satt på en cirka 12 meter lång stång. Över mjuk botten, när isen höll, högg man upp ett runt hål med cirka 30 cm diameter. Där körde man sedan ned stånge, varvid

kanske 5 å 6 meter stod ovanför isen. Sedan han gjort några hugg rätt ned gick fiskaren runt hålet och gjorde ett hugg för varje steg. Ålen ligger på vintern blind i dvala och det var därför man kunde fånga den på detta grymma sätt. En van fiskare kände genast om hans ljuster träffat en ål, då han genast drog upp stång med vidhängande ål.

I övrigt fiskades med ryssjor efter gädda och abborre. Man lade också nät under isen efter strömming, vilket i allmänhet var ett mycket kallt arbete. Sommartiden ljustrades det friskt efter både ål, gädda och abborre. Om kvällen var lugn, kunde man ofta på sjön i den vackra skärgården se tjoftals eldar. Det var fiskare på jakt efter ål. Det var ju den fisk som betalades häst 80 öre å 1 kr per kg.

Bild 33. 57 mm snabbeldsbatteriets tre pansarkupoler finns ännu kvar i vällen framför linje III.

Hushållen i Karlskrona brukade varje höst salta in både torsk och strömming till vinterbehov. Särskilt om söndagsmorgnarna i augusti-september kunde man se en armada av småbåtar gå till sjöss för att söka hitta torskgrunden och skaffa fångst.

På somrarna under beväringstiden kom alltid till Kungsholmen en gubbe, som man kallade för "Pepparkakssvensson". Han hade tillåtelse hålla ett försäljarestånd utanför porten till borggården. Där sålde han pepparkakor, karameller, knäck och andra godsaker. Hos honom fick jag för första gången i mitt liv höra en grammofon. Den bestod av en rulle

som gick runt med hjälp av fjäder. Till apparaten hörde fyra hörlurar av samma typ som läkarens stetoskop. Fem öre kostade seansen och gubben höstade säkerligen in många femöringar i synnerhet sådana dagar, när beväringen var ledig. Bio fanns inte. Men min fader, som på alla sätt försökte underhålla beväringen, hade skaffat en skioptikonapparat med ett urval bilder. Resultatet blev dock ganska dåligt på grund av bristen på elljus. Inte ens den kraftigaste fotogenlampa gav tillräckligt ljus.

Corps de garde

Ibland om söndagarna brukade "Goa Kitta" och hennes man komma och De sålde smörgåsar och hårdkokta ägg, som brukade ha strykande åtgång. Kundkretsen utgjordes ju av unga kraftiga pojkar som hade god matlust. Våra dagars svenskar skulle nog ha svårt att föreställa sig hur "Goa Kitta" och hennes man levde i sin lilla stuga. Den var på intet sätt vinterbonad och man kan tänka sig vinternätterna, då temperaturen många gånger kunde gå 20 grader under noll. Mat och dryck var det också dåligt bevänt med. Då fanns ju inte någon folkpension. Man var tvungen kämpa själv och när sjukdom kom till, blev det medlidande grannars sak att räcka en hjälpande hand.

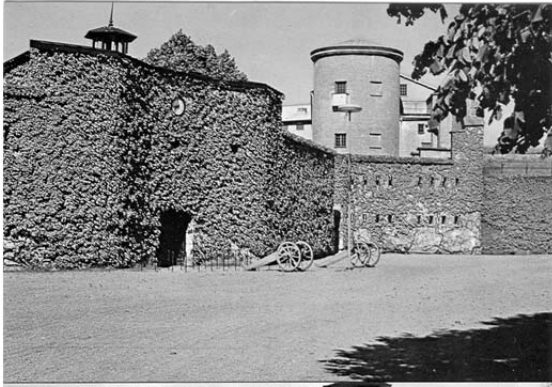
Fiskarebefolkningen var överallt mycket fattig. Det var ytterst få som någonsin fick smaka får- eller nötkött. En gris höll man för att kunna frossa till jul och nyår, Mycket längre räckte den inte.

Men när sjöfågelssträcket började vid islossningen i mars gick man ur huse för att skaffa kött.

Varifrån alla de gamla mynningsladdarna kommit fick jag aldrig reda på. Det kan möjligen ha varit armégevär från slutet av 1700- och början av 1800-talet som gick i arv i familjerna. Det var först i början av detta århundrade som man såg bakladdningsbössor, vars ammunition dock ansågs för dyr. Man stöpte själv sina hagel i formar, av vilka väl någon numera finns på något museum. Krutet måste ju köpas. Våra närmaste grannar bland fiskarebefolkningen var dock lyckligare lottade. Min fader hade till uppgift att ta hand om alla blindgångare. Därför fanns en träflotte i sundet mellan Tjurkö och Kungsholmen, där han ensam skulle desarmera granaterna. De hade en sprängladdning av svartkrut i korn om ungefär 1/2 cm. En 24 cm granat innehöll nog omkring 5 kg, som efter den ganska riskfyllda desarmeringen tillvaratogs av min fader. Han skänkte det sedan till de fattiga fiskarna på Tjurkö. För att kunna använda krutet, lade de detta på en tidning eller annat papper, och med en flaska som rullade över krutet krossades detta sedan till lämplig storlek för bössorna. Så vitt jag vet hände det aldrig någon olycka vid dessa krossningar, men jag höll mig visligen på avstånd, ty det såg åtminstone inte helsäkert ut.

Sjöfågelssträcket var ett fasligt massmord på sjöfågeln. Från Kungsholmens horisont kunde man räkna sex å åtta båtlinjer med vardera 30 å 50 båtar, som motade fågeln, när den skulle vidare uppåt Östersjön. Senare tiders skyddsåtgärder tycks dock ha räddat sjöfågelsstammen från fullständig ut-

rotning, och de gamla "svinryggarna" – mynningsladdarna - har fått vila.

Yttre borggården

Jägarna befann sig tidigt på morgonen på plats, och då rengjordes först bössorna. Det tillgick så, att man fyllde ett mått krut i bössan, hällde litet vatten över och lät skottet gå. Därefter laddade man på allvar. Oftast fanns två man i varje båt och minst sex bössor. Var det fullkomlig vindstilla, lägrade sig den tjocka röken över hela båtlinjen. Om fågelsträcket var bra, pågick skjutningen ivrigt i flera timmar vanligen till kl 8 på morgonen, då sträcket tycktes vara slut. Man var ju ivrig att kunna komma hem med så mycket fågel som möjligt. De största fåglarna var därför de mest eftersökta, oberoende av smaken. En lom kan man gott äta om den är bra tillagad och i synnerhet om man är så kött-hungrig som fiskarebefolkningen på den tiden var. En smålom vägde omkring 1,5 kg, men en storlom kunde väga omkring åtta kg. Ejdern var ju annars det begärligaste bytet, den var både stor och välsmakande. Men de aktade sig oftast för att komma inom skotthåll. Ejdern brukade råka värst ut då den flög i mörkret och inte anade jägare-kedjan förrän det var för sent.

Tyvänn skadesköts en hel del fåglar. Dagar med vackert väder gick många båtar ut för att leta rätt på de skadeskjutna. Dessa dödades ofta med ljuster eftersom man

måste spara på de dyra skotten.

Styckjunkare Anders Petter Nybom var en av de ivrigaste jägarna omkring Kungsholmen. Han var ägare till den enda kaliber 10-bössa jag sett användas. Trots den starka smällen gav hans kraftiga bössa oftast ganska dålig utdelning.

För oss barn var ju Kungsholmen ett paradiset, särskilt under vintermånaderna, då besättningen var minimal, och vi hade ön för oss själva. Vi var i allmänhet omkring tjugo barn, som lekte bra tillsammans. Men sommar eller vinter: roligt hade vi och ett friskt liv, som jag tror man ingenstades kan finna för dagens ungdom. Segling sommartid i små bleking-sekor och på vintern med isjakt eller skridskosegel. Karlskrona har ju alltid varit ett blåshål. Och på vintern om isen låg obruten mellan staden och Kungsholmen, behövde man med god vind sällan mer än fem minuter för att tillryggalägga de sex km som skiljde dem åt.

Stenkyrkan

Att besöka Flottans varv var alltid intressant, helst på vintern, då de flesta fartygen låg i vinterkvarter, skeppsgossefartygen avriggade och något av de gamla linjeskeppen förtöjt som logementsfartyg. Den 300 m långa repslagarbanan, som jag förmodar fortfarande finns kvar, även om den numera inte används för repslageri, skjutfältet för eldhandvapen, det stora

Vasaskjulet, mastkranen och torrdockorna, allt var spännande.

Åren går. Det är nu 22 år sedan jag sist såg Kungsholmen, och redan då hade fortet förändrats betydligt sedan sekelskiftet. kanske då vara av intresse för någon

ungdom att läsa dessa rader, och se hur tiderna förändra Om ytterligare några år har även vi försvunnit in i glömskan, men det kan

Renovering av lastterrängbil 936 K

Lastbil 936 K ingick i mätstationstroppen i 15,2 cm m/37 kustartilleribatterierna från början av 1950-talet till slutet av 1960-talet då den ersattes av Arte 719-systemet. Troppen bestod av en 4 m inbasmätare och radarstationen PA 31.

Ltgbil 936 K tillhör de fordon som svenska staten inköpte efter andra världskriget mellan åren 1946 till 1949. Fordonen byggdes om i Sverige och försågs med ordentliga hytter med värme m m. Ltgb 936 K med den utformning som fordonet fick med dubbelhytt användes som dragbil till mätstation PA 31 och hade antennen till radarstationen lastad på flaket. Bemanningen åkte i dubbelhytten. Inbasinstrumentet transporterades på en vanlig i många fall inhyrd lastbil.

Vid gruppering kopplades de skenorna som fanns på flaket som antennen stod på, samman med taket på radarbussen med hjälp av tvåskenor, varefter antennen vinschades upp på taket med hjälp av en vajer och ett TIFOR-block.

Vid urgång ur gruppering skedde motsvarande men i motsatts riktning

Grupperad mätstationstropp

Lastterrängbil 936 K var vid bildandet av Museum för rörligt kustartilleri i mycket dåligt skick. Vissa delar t ex hjul och däck saknades men kunde återanskaffas.

Grupperad PA 31

Här kommer några bilder tagna i museets förråd 2006.

Jag återkommer med bilder under renoveringen och sedan slutresultatet